

- ופסק השלחן-ערוך (תנגד) שלכתחלה טוב לשמרן משעת קצירה ולפחות משעת טחינה. ובשעת הדחק מותר ליקח קמח מן השוק. ולדעת הכל, בשעת הלישה ומהלישה ועד האפיה, צריך שימור לשם מצוה, לעיכובא (עפ"י פוסקים; מנחת חינוך י, ח).
- ב. כאמור לעיל, השימור צריך שיעשה לשם מצה של מצוה (כן מבואר בגמרא לה, לענין חלות תודה). ואולם בירושלמי מובא שנחלקו בית שמאי ובית הלל במצה ישנה, שלא נעשתה לשם פסח (וע' מנחת חינוך י, ט).
- ומשמע מדברי הראשונים שהמתעסק במצה, הוא עצמו צריך להיות המשמר ואין אדם משמר מה שביד חברו, הלכך אם אינו בתורת עשיית 'לשמה' כגון נכרי או קטן, אין מועיל שעומד 'ישראל אחר ומשמר לשם מצוה (וע' במנחת חינוך י, י) שעמד על מקור הדבר. וע' במצוין לעיל אודות מצות שימור במצות מכונה [נשמט בטעות במהדורה זו].
- ג. יש אומרים שלכתחילה ראוי לקיים 'שימור' בכל הדגן, אלא שאין הדבר מעכב רק בלילה הראשון (ע' מגיד משנה הל' חמץ ומצה ה, ט ועוד).

דף מא

- עה. מה דינו של האוכל מקרבן פסח באופנים דלהלן?
- א. אכלו מבושל במים.
 - ב. מבושל בשאר משקים.
 - ג. צלי שהטבילוהו או סכוהו במשקים ובתבלינים.
 - ד. צלי קדר.
 - ה. נתבשל ואח"כ נצלה; נצלה ואח"כ נתבשל.
 - ו. חרוך.
 - ז. נא.
 - ח. חי.
 - ט. נתבשל במעינות חמים כגון חמי טבריא.
 - י. אכלו נא מבעוד יום.
 - יא. אכלו צלי מבעוד יום.
- א. אכלו מבושל; לרבא לוקה שתים (אל תאכלו... ובשל מבשל; אל תאכלו... כי אם צלי אש), ולאביי אינו לוקה אלא אחת.
- א. להלכה אין לוקים על לאו שבכללות, הלכך לוקה אחת (רמב"ם ק"פ ח).
 - ב. התרו בו רק משום כי אם צלי אש; לרבא – לוקה אחת, ולאביי – ללשון אחת לוקה אחת וללשון אחרת פטור מכלום (עפ"י פירוש תוס').
 - ג. יש סוברים שהאוכל פסח מבושל עובר גם משום הלאו הכללי של אכילת קדשים פסולים (עפ"י זרע אברהם יא, כ בפירוש התוספתא).
- אין חילוק אם בישלו משחשכה אם בישלו מבעוד יום (בשל מבשל. רבי).

ב. אכלו מבושל בשאר משקים, נתרבה לחיוב כמו מבושל במים (אם מ'קל וחומר' (רבנן). אם מיתור בשל מבשל. רבי).

ג. סכים ומטבילים את הפסח במשקים ובתבלינים.

א. מסתימת הדברים משמע שמותר לסוכו בשמן אפילו בתחילת צלייתו, ואין לפסול משום צלי אש ולא מחמת דבר אחר, כי השמן אינו נחשב כדבר בפני עצמו. אכן לסוכו בשמן חם אסור כיון שהשמן קיבל חום בפני עצמו, נחשב כמרתית את הפסח על ידי דבר אחר (עפ"י חזון איש קכד לדרך עו. וע' בלשון הרמב"ם בפירוש המשנה).

ב. הרמב"ם כתב שלא הותרה אלא סיכה במי פירות אבל במים אסור. וכתב במנחת חינוך (ז) שאסור הדבר מדרבנן, מפני שאין הדרך לסוך במים הלכך נחשב כעין בישול (וע"ע במאירי ובכתבי קה"י פסחים צב).

ד. צלי קדר (= מבושל בקדרה בלא תוספת משקה); אמרו בגמרא שלדעת חכמים אינו לוקה משום לאו דבישול, ולרבי דינו כמבושל ממש (ובשל מבשל – ריבה).

א. גם לחכמים הוא פסול, והאוכלו עבר על 'עשה' משום כי אם צלי אש (תוס'. ופשט לשון רש"י אין מורה כן, ויש אומרים בדעתו לחכמים מותר צלי קדר לכתחילה, אך אין משמע כן בגמ' להלן עו: שמתמה 'קדירות סלקא דעתך'). וע"ע משך חכמה פר' בא יב, ט; שבט הלוי ח"ח קה).

ונראה שלדעת רבא לפרש"י, לוקה אחת משום 'לא תאכלו... כי אם צלי אש', וכן בכל צלי על ידי דבר אחר.

ב. הרמב"ם, אעפ"י שפסק כחכמים, כתב שחייב על צלי קדר (קרנן פסח ח, ח). וכתב בכסף משנה שהוא מפרש שגם לחכמים חייב משום ריבוי הכתוב (וע"ע להם משנה).

ה. בשלו ואחר כך צלאו – דינו כמבושל.

צלאו ואחר כך בשלו; לדברי רב כהנא, תלוי הדבר במחלוקת רבי יוסי ורבי מאיר האם נחשב כמבושל אם לאו. ולדברי עולא, הכל מודים שנחשב כמבושל (ובשל מבשל).

א. מפשט הסוגיא נראה שריבוי זה אינו אלא לרבנן, אבל רבי דרשו לענין אחר, ולדבריו יהא הדבר תלוי בשאלה הכללית אם הבישול מבטל הצלי הקודם. ומכל מקום להלכה שאנו נוקטים כרבי יוסי שהבישול מבטל את המצב הקודם, צלאו ואח"כ בישלו חייב (רמב"ם ק"פ ח, ח).

ב. אין חילוק אם צלאו במקצת או צלאו כל צרכו (עפ"י רש"י).

ג. צלאו ואחר כך בשלו אסור בין אם בשלו במים בין בשלו בשאר משקים (בית הלוי ח"א סוס"י לב).

ד. יש לחקור בשעשאו 'נא' ואח"כ בישלו ושוב צלאו, שמא כיון שהבישול הפסיק בינתים, כבר חל עליו שם פסול 'נא' ולא פקע (משיעורי הגרשו"א. נראה שמשום 'מבושל' ודאי חייב והספק אם חייב גם משום 'נא', ולכאורה מסתבר שהצליה משלמת את הצליה-למחצה הראשונה. וצ"ע).

ו. צלאו עד שעשאו חרוך – אינו חייב עליו, שלא נאסר אלא נא ומבושל, (הלכך יוצא בו ידי חובתו. עפ"י מאירי).

ז. אכלו נא; לרבא לוקה שתים (אל תאכלו ממנו נא; אל תאכלו... כי אם צלי אש) ולאביי אינו לוקה אלא אחת.

- א. להלכה פסק הרמב"ם שאינו לוקה אלא אחת כנ"ל.
- ב. התרו בו רק משום כי אם צלי אש; לרבא לוקה אחת ולאביי ללשון ראשונה לוקה אחת וללשון אחרונה פטור מכלום (עפ"י תוס').
- ג. אכל נא ומבושל כאחת; מרש"י (בד"ה תרתי. וכן במנחות נח) משמע שלוקה שתים אף לאביי (וכן דעת התוס', הסמ"ג והראב"ד – ע' דברי אמת קונטרס ששי). וכן פסק הרמב"ן (בהשגותיו לספר המצוות, ט). ואילו הרמב"ם (קרבן פסח ה, ד) פסק שאינו לוקה אלא אחת [וכלשנא קמא דאביי. וכנראה גרס 'רבא'. ע' סהמ"צ שרש ט וכס"מ].
- ח. אכלו חי, שנינו בברייתא שאינו חייב עליו.
- לפרש"י משמע (בד"ה יכול. וכ"כ התוס' בדעתו) שלרבא [וכן לאביי ללשון ראשונה] לוקה אחת משום אל תאכלו... כי אם צלי אש. ולפרוש רבנו תם, לכל הדעות אינו לוקה. ומכל מקום עבר ב'עשה'. הרמב"ם (ק"פ ת, ה) פסק שאינו לוקה.
- ט. רב חסדא אמר: פסח שבשלו בחמי טבריה חייב. ופירש רבא, חייב משום אל תאכלו... כי אם צלי אש, אבל פטור משום לאו ד'בישול'.
- א. לפרש"י משמע שלרבא לוקה על לאו זה. ולפרוש רבנו תם אינו לוקה, ושומר רב חסדא 'חייב' כלומר שעבר בעשה. כן פירש מהרש"א. ומהרש"ל פירש בדעת ר"ת שלרב חסדא נתרבה חיוב מלקות מן הכתוב הזה לבישול בחמי טבריה, אבל רבא עצמו חולק ופותר. וכן נקט הרמב"ם להלכה (ע' הל' קרבן פסח פ"ח ד' ו').
- ב. ישנה דעה בירושלמי (שבת ז, ב) שאיסורו משום 'מבושל' (בשל מבשל במים – מכל מקום, אפילו שלא בתולדות האש).
- ג. בשלו בחמי טבריה ואחר כך צלאו – נראה שכשר, שהוא בכלל צלי אש (עפ"י פרי יצחק ח"א כ). ויתכן שאין הדבר מוסכם – ע' פמ"ג שיח סק"ז.
- י. אכל כזית נא מבעוד יום – פטור (אל תאכלו ממנו נא... כי אם צלי אש – רק בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בכל תאכל נא).
- לפירוש מהרש"א, וכן הביא מהמכלתא, רבי חולק על דין זה וסובר שאפילו בשלו ואכלו מבעוד יום עובר (ובשל מבשל – ריבה).
- יא. אכל כזית צלי מבעוד יום – עבר בלאו הבא מכלל עשה (ואכלו את הבשר בלילה הזה) ודינו כ'עשה'. ולרבי יהודה דינו כ'לאו' (משום שנאמר לאמר – לאו נאמר בדברים; לאו אמור). הרמב"ן (בספר המצוות) מנה איסור זה כמצות עשה לעצמה. ולדעת הרמב"ם אינה מצוה לעצמה אלא נכללת במצות עשה של אכילת הפסח בלילה (משנה למלך ק"פ ת, ה).
- האוכל כזית צלי משחשכה – פסל עצמו מבני חבורה, משום בבית אחד יאכל. אבל אכל כזית מבעוד יום – לא פסל עצמו מבני חבורה.
- יש לדייק מלשון הברייתא שדוקא אם אכל צלי בלילה פסל עצמו מבני חבורה אבל אכל נא, אין אכילתו הפסולה נחשבת אכילה לפסלו מבני חבורה (עפ"י קובץ ענינים).